1997 - 1

Historische Vereniging Ameide en Tienhoven

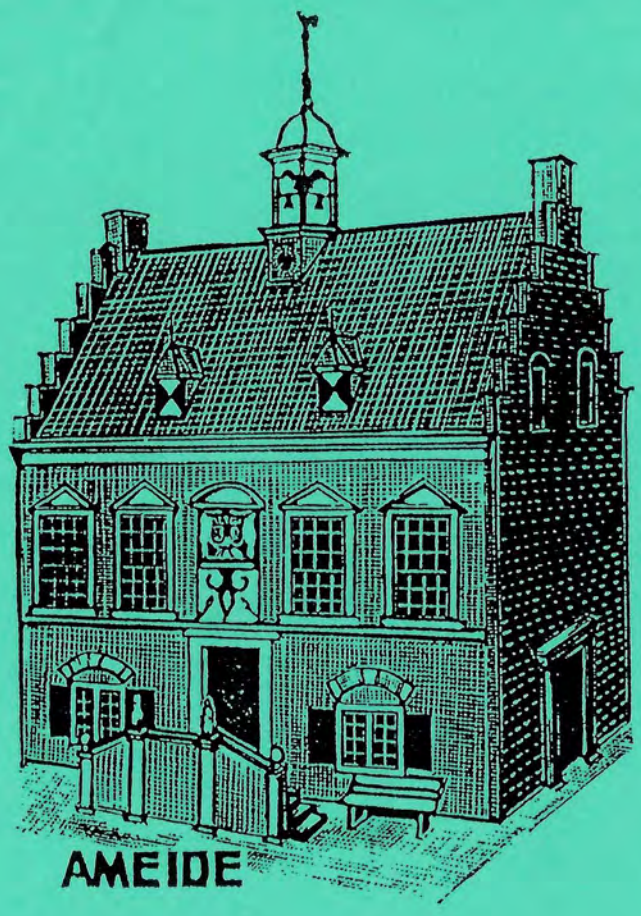

NIEUWSBLAD VAN DE HISTORISCHE VERENIGING AMEIDE en TIENHOVEN

De Vereniging is gevestigd in Ameide en heeft haar domicilie in het oude Stadhuis aldaar. Ze is opgericht op 13 december 1989 en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Dordrecht onder nummer 40324336.

BESTUUR:

Voorzitter	G. Streefkerk, Paramasiebaan 11, 4233 EA Ameide, ☎ 601369
Secretaris	P. Will, Hazelaarlaan 21, 4233 HN Ameide, ☎ 602535
2e secretaris	R.G. Smith, Nieuwstraat 1, 4233 EE Ameide, ☎ 602127
Penningmeester	H. de Haan, Hoepmakersstraat 12, 4233 GM Ameide, ☎ 602123
2e penningmeester	J. Stasse, De Bogerd 19, 4233 GN Ameide, ☎ 602488
Alg. adjunct	A.M. den Oudsten, Kerkweg 29, 4235 VT Tienhoven, ☎ 601249
Lid	M. de Bruin, Prinsengracht 63, 4233 EV Ameide, ☎ 601423
Lid	J.D.C. Laroo, Voorstraat 8, 4233 EA Ameide, ☎ 602026
Lid	C. den Oudsten, Hogewaard 12, 4235 VS Tienhoven, ☎ 601966

CORRESPONDENTIEADRES
P. Will

EXCURSIES
A.M. den Oudsten

REDACTIEADRES KWARTAALBLAD
J.D.C. Laroo

LEDENADMINISTRATIE
J. Stasse

CONTRIBUTIE
Deze bedraagt fl 25,- per jaar, over te maken op bankrekening nummer 301952248 van de Rabobank te Ameide t.n.v. de penningmeester van de vereniging.

INHOUD:

Inhoudsopgave + voorwoord
Uitnodiging jaarvergadering
Verslag vorige jaarvergadering
Jaarverslag secretaris
Jaarverslag penningmeester
Verslag lezing over schaatsen
Verslag lezing over de kleipijp
Prent en praat van Peet van Toor
Het veer van Tienhoven
Nog een verbinding over de Lek
Oproep!
Elfstedentocht

Voorwoord

Voor u ligt het eerste nummer van 1997, waarin u uitgenodigd wordt om onze jaarvergadering op 28 april 1997 bij te wonen. Het is ons wel eens verweten, dat wij een 'papieren vereniging' zijn; laat u, lezer, het tegendeel blijken door op deze avond aanwezig te zijn en uw stem te laten horen!

Naast de gebruikelijke jaarverslagen vindt u in dit nummer o.a. een correctie van het artikel over het Tienhovense veer. De tekst van de eerste plaatsing, in ons decembernummer van vorig jaar, was dusdanig verminkt overgekomen, dat we het aan ons zelf, aan de auteur en aan u verplicht zijn om tot herplaatsing over te gaan. Aansluitend hierop maakt u kennis met de droom van een burgemeester inzake een alternatieve route over de Lek.

Op het achterschutblad drukken we het gedicht 'Elfstedentocht' van Ivo de Wijs af. Dit gedicht was een groot succes bij lezing over schaatsen, dus willen wij het degenen, die op die avond niet aanwezig konden zijn, niet onthouden. De eerste regel hiervan, "*Al voert de weg langs elf steden*" heeft géén betrekking op onze excursie-organisator en medebestuurslid, de heer A.M. den Oudsten!

De redactie.

U I T N O D I G I N G

Het is ons een groot genoegen u op te roepen voor de JAARVERGADERING, die gehouden wordt op maandag 28 april 1997 a.s.in het oude STADHUIS van Ameide. Aanvang ACHT UUR.
Na de pauze is er een video over het pontje in de vaart: 'Twee overzijden werden weer buren'

Op de A G E N D A staat:

1- Opening door de voorzitter, de heer G. Streefkerk
2- Vaststelling der notulen van de vorige ledenvergadering die gehouden is op 18 april 1996
3- Ingekomen stukken, waaronder:
   -Diverse afleveringen van tijdschriften van naburige Hist. Ver. als Vianen, Blokland e.o., Binnenwaard en West-Alblasserwaard.
   -Eventuele mededelingen
4- Voorstel ter goedkeuring van het Jaarverslag '96/'97
5- -Vaststelling van de jaarrekening van de penningmeester en de bevindingen van de kascontrolecommissie
   -Vaststellen contributie 1997
6- De benoeming van de nieuwe kascontroleleden
7- Een korte beschouwing over de a.s. activiteiten
8- Verkiezing bestuursleden. Aan de beurt van aftreden, maar herkiesbaar zijn: mevrouw R.G. Smith en de heren C. den Oudsten en G. Streefkerk
   De leden zijn statutair gerechtigd namen van tegenkandidaten in te dienen. Deze moeten uiterlijk 23 april a.s. schriftelijk en door 7 leden ondertekend bij het secretariaat ingeleverd zijn. Tevens dienen deze kandidaten vooraf schriftelijk verklaard hebben dat zij een eventuele benoeming aanvaarden.
9- Rondvraag

P A U Z E

10- Vertoning van de video over het vervolg van het Tienhovense veer: het pontje Ameide-Salmsteke
11- Sluiting

Het bestuur hoopt dat zoveel mogelijk leden deze vergadering bezoeken om zich te laten informeren over het beleid, en op die manier blijk geven van hun betrokkenheid bij "het opsporen van de kentekens der geslete oudtheit", om Vondel te citeren.

Hoog in het vaandel staat: meer doen aan werkverdeling.
Meldt u zich s.v.p. met ideeën en wat dies meer zij, bij en der bestuursleden of op deze jaarvergadering.

P.S. Breng u dit Nieuwsblad mee, dan kunt u het besprokene gemakkelijker volgen.

TOT ZIENS EN WIE WEET TOT HORENS OP 28 APRIL !

Notulen van de algemene ledenvergadering van de

HISTORISCHE VERENIGING AMEIDE- TIENHOVEN

gehouden in het Stadhuis van Ameide
op donderdag 18 april 1996.

Aanwezig: 7 bestuursleden en 20 leden.

1. Opening.
   De voorzitter heet iedereen welkom. Er zijn weliswaar maar weinig leden op komen dagen, maar die zijn dan ook de crème de la crème.

2. Vaststelling notulen vergadering 13 maart 1995.
   4e alinea: tweede nummer 1995 moet zijn: tweede nummer 1996.
   Na deze wijziging worden de notulen accoord bevonden.

3. Ingekomen stukken
   Diverse bladen van zusterverenigingen. Het bestuur beraadt zich hoe het archief, wanneer dit op orde is gebracht, voor de leden toegankelijk zal zijn.

   Mededelingen.
   - Op 7 mei komt een delegatie van de gemeente Zederik naar het Spant om een inspraakavond te houden met diverse verenigingen. Het doel van deze avond is om een hechtere band met de verenigingen te smeden.
   - De voorzitter wijst op de fotokopieën van historische documenten op de tafel. Tijdens de pauze kunnen deze worden bekeken.

4. Jaarverslag april 1995 t/m maart 1996.
   De vergadering gaat met de inhoud hiervan accoord.

5. Jaarverslag penningmeester, verslag kascommissie en vaststelling contributries 1996.
   Penningmeester:
   - Onze vereniging staat er financieel prima voor. Bij ons vermogen zijn de onverkochte boeken niet meegerekend.

   Kascommissie:
   - Krijn vd Grijn deelt de vergadering mee dat de boeken in orde zijn bevonden. Hiermee is de penningmeester voor het afgelopen boekjaar gedechargeerd.

   Contributies voor 1996:
   - Het bedrag van de contributies blijft ongewijzigd.

6. Benoeming nieuwe kascommissie.

De nieuwe kascommissie zal bestaan uit:

1. C. van Toor
2. H. Manschot
3. J. van Delzen

7. Korte beschouwing over de aanstaande activiteiten.

- A.M. den Oudsten informeert naar de belangstelling voor onze fietstocht naar Oudewater op 11 mei a.s. De convocatie voor deze excursie volgt nog.
- Onze najaarsexcursie voert dit jaar naar Utrecht. Een rondvaart en wandeling staan op het programma.
- De leden wordt naar hun voorkeur en belangstelling naar bepaalde lezingen gevraagd.

8. Bestuursverkiezing.

J.Stasse en P.Will worden herkozen. De voorzitter bedankt de leden voor de positieve uitslag.

9. Rondvraag.

- Krijn vd Grijn stelt voor om na het bezoek aan Oudewater over Hekendorp (Goejanverwellesluis!) terug te gaan. Dit voorstel wordt meegenomen.
- Aart vd Grijn herhaalt zijn opmerking van vorig jaar over huur of aankoop van ruimte voor onze spullen. Het bestuur maakt geen gebruik van aanbiedingen. De voorzitter antwoordt dat er wel degelijk geïnformeerd is naar gunstige gelegenheden o.a. naar de schuur van de kachelsmid in de Peperstraat. Ook dit pand was voor onze vereniging veel te duur (*f* 80.000,-). Aart vd Grijn dupliceert dat het bestuur eens een stap moet durven zetten, desnoods door het aangaan van een lening. De voorzitter sluit de discussie af met de opmerking dat het de leden vrij staat een werkgroep op te richten om dit doel te realiseren.
- Een opmerking over de te hoge prijs van het boekje "GrootmoedersTijd" wordt beantwoord door Henk de Haan. De fotoboekjes worden in overleg met de drukker geprijsd.

10. Diavertoning en sluiting.

JAARVERSLAG OVER DE PERIODE: april 1996 t/m maart 1997

ONZE VERENIGING

Onze vereniging telt thans 141 leden. Dat is één lid meer dan vorig jaar. We willen aan deze lichte toename nog niet de conclusie verbinden dat 'de rek er uit is'.

HET BESTUUR

Het bestuur vergaderde het afgelopen verenigingsjaar vijf keer, namelijk op 9 mei, 4 september en 14 november 1996 en op 12 februari en 14 maart 1997. Helaas ontbraken dit jaar vaak bestuursleden op de vergaderingen wegens persoonlijke omstandigheden of ziekte.
De bestuurssamenstelling is onveranderd ten opzicht van vorig jaar.

ONS CLUBBLAD

Onze edities waren de afgelopen periode weer welgevuld, mede dank zij bijdragen van enkele leden.

ONZE LOKATIES

Voor onze bestuursvergaderingen en lezingen maken we gebruik van het stadhuis van Ameide.
Het afgelopen jaar hebben we de gemeente Zederik benaderd voor een eigen opslag/expositieruimte. De kans daarop moet klein worden geacht, want:

ONTWIKKELINGEN BETREFFENDE ONZE VERENIGING.

De gemeente Zederik, de initiator van onze eigen vereniging, is een sterk voorstander van één historische vereniging voor heel Zederik.
Daartoe zijn reeds oriënterende besprekingen met afgevaardigden uit alle kernen geweest. Bij deze besprekingen waren ook enkele van onze bestuursleden aanwezig.
Hoewel we samenwerking met andere kernen niet geheel willen uitsluiten is het bestuur van mening, dat onze vereniging krachtig genoeg is om de toekomst zelfstandig aan te kunnen.

ONZE WERKGROEPEN

- De werkgroep 'restauratie knekelhuis Ameide' heeft de werkzaamheden door omstandigheden moeten uitstellen.
- De werkgroep 'archivering' heeft afgelopen jaar de meeste tijdschriften geordend.
- De werkgroep 'archiefonderzoek' is weer diverse interessante onderwerpen tegengekomen, waarover u te zijner tijd zult worden geïnformeerd...

Het bestuur wil het aantal actieve werkgroepen uitbreiden. Wat de beste manier is om dit plan te realiseren is thans het onderwerp van discussie.

EVENEMENTEN

Het afgelopen verenigingsjaar hebben we geen extra evenementen georganiseerd. Voor dit verenigingsjaar staat het thema 'Brand in Ameide en Tienhoven' op het programma. Bijzonderheden verneemt u nog in ons clubblad.
Op verzoek verzorgden wij twee film/dia-voorstellingen:
- op 2 oktober 1996 in Open Vensters
- op 7 november 1996 in 'De Hoven'

EXCURSIES.

Dit verenigingsjaar werden twee uitstapjes georganiseerd:
- Een fietstocht naar Oudewater op 11 mei 1996
- Een excursie naar Utrecht op 28 september 1996

Beide excursies hadden als doel een bezoek aan historische objecten en werden begeleid door deskundige gidsen.

LEZINGEN

In de afgelopen periode zijn er drie lezingen gehouden:
- Op 30 oktober 1996 een dia-lezing over de grachten van Utrecht.
- Op 27 november 1996 een lezing over het Zederiks archief.
- Op 23 januari 1997 een lezing over schaatsen door de eeuwen heen.
- Op 6 maart 1997 een lezing over de fabricage van stenen pijpen in Utrecht.

Onze lezingen worden bezocht door gemiddeld 20 leden.

BEZOEKERS

De vereniging is drie keer als gastheer opgetreden:
- Op 1 juni 1996 de Herman de Manvereniging.
- Op 25 maart 1997 de Watertorengidsen.
- Op 12 april 1997 cursisten van de Volksuniversiteit Utrecht.

PROJECTEN

In verband met de komende dijkverzwaring is onze vereniging thans bezig de tegenwoordige toestand van de dijk op foto's vast te leggen. Het voornemen is dit in ieder geval vier seizoenen te doen.

OPEN MONUMENTENDAG

Op de Open Monumentendag op 14 september 1996 was onze vereniging weer paraat om bezoekers in het stadhuis van Ameide van alles te vertellen. Deze keer waren er wat meer bezoekers dan de jaren daarvoor.

PAARDENMARKT

De weg naar onze kraam op de paardenmarkt van 10 oktober 1996 werd weer door velen gevonden. Het raadspelletje (deze keer foto's van delen van historische panden) was een wat minder groot succes dan de traditionele oude voorwerpen. Hiertegenover staat een grotere verkoop van kaarten en boekjes.

Beginbalans
per 01 januari 1996

Bank, lopende rekening	4.992,66	Vermogen	18.195,51
Vaste termijn sparen	5.000,--		
Spaarvrij-rekening	7.979,10		
In kas	223,75		
	---		---
	18,195,51		18,195,51
	=========		=========

Resultatenrekening
1996

	Ontvangsten	Uitgaven
Rente	714,83	
Giften	297,40	
Contributie	3.125,--	
Verenigingsuitgaven	463,25	
Gastenbijdrage	95,--	
Vergoeding schoonmaak	1.325,49	
Abonn.+aanschaf goederen		365,50
Presentatie		258,46
Schoonmaakkosten stadhuis		1.119,50
Huur+consumpties		476,20
Honoraria		435,--
Drukwerk + papier		239,48
Budget 2e penningm.		591,75
Excursies		441,--
Restauratie knekelhuis		58,69
Voordelig saldo 1994		2.035,39
	---	---
	6.020,97	6.020,97
	=========	=========

Eindbalans
per 31 december 1996

Bank,lopende rekening	4.766,70	Vermogen	20.230,90
Rendement-rekening	15.271,55		
In Kas	192,65		
	---		---
	20.230,90		20.230,90
	=========		=========

	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Voordelig saldo		5.216,81	1.356,12	3.547,90	1.072,10	2.035,39
Vermogen	7002,58	12.219,39	13.575,51	17.123,41	18.195,51	20.230,90

AENGENAAME YSELIJCKHEDEN

Na alle leden een korte winterslaap gegund te hebben, vond het bestuur van onze Historische Vereniging het wel weer welletjes en hoog tijd om te ontdooien. Vandaar de oproep om op 23 januari in slierten naar de avond te komen die ging over de ijspret. Zo ziet u maar: 't kan dooien en weer vriezen. Nu, dat laatste was het geval op die avond. Onze avondorganisatorgemachtigde Aldert M. den Oudsten had kans gezien de heer Anrie Broere uit Didam hierheen te lokken, een heuse kenner van gladde ijzers, schaatssport en vorst. Wat heeft zo'n man in de loop der jaren talrijke 'aengenaame yselijckheden' bijeengeschaatst en kan zo iemand er de vaart inbrengen en breed uithalen.
Bij binnenkomst werd je oog al getroffen door een fraaie collectie schaatsen van allerhande snit en materiaal vervaardigd, die deze verzamelaar op voorhand had uitgestald en waarover hij met veel zwier wist te vertellen. Nooitgedagt/cht dat er zoveel soorten merken en maten bestonden: doorlopers, rondrijers, van eigen bodem, speciaal Friese, Duitse tot zelfs van Amerikaanse makelij.
Het bleek alras dat we van doen hadden met niet enkel een kenner, maar tevens een liefhebber èn beoefenaar van deze sport, die met vaart en verve wist te verhalen van zijn hobby en hoe hij zelf aan tal van tochten, zelfs de Elfstedentocht had deelgenomen.
En wat een folklore rondom het ijsvermaak. Ja, arresleeën en priksleeën, een ander deel liet zich duwen, trok de baantjes of draaide de rondjes louter voor plezier, maar anderzijds was het niet alleen vermaak voor jong en oud, rijk en arm, maar ook bittere nood-zaak. Mensenlief, de inspanningen betekenden niet enkel ontspanning: op de korte of langere baanwedstrijden bijvoorbeeld kon het er bij voorbeeld fel naar toe gaan. Niet voor niets werden de winnaars destijds in natura beloond, zoals met spek en bonen, rijst, cokes of kleding. Zo kregen arme drommels van mannen een kans om iets bij mekaar te rijden om vrouw en kroost te voeden of warm te houden.
En schoonrijden om turven, dat was me een kostelijk gezicht.

Zo illustreerde de inleider zijn betoog met een keur van dia's van oude prenten, teksten en schilderijen, en van zijn tocht over het IJsselmeer en de Elfstedentocht. Verder vergastte hij de belangstellenden op bijzonder aardige stukjes proza en poëzie uit de vaderlandse literatuur, vooral uit die voor de kinderen.
Eén rijm van Ivo de Wijs willen wij u niet onthouden: zie verderop in dit blad.

DE GESCHIEDENIS VAN DE KLEIPIJP

Op 6 maart 1997 zou de raadzaal van het oude Stadhuis van Ameide zwart en blauw hebben moeten zien: zwart van de mensen en blauw van de rook, als vanwege de bijeenkomst waarop onze gastheer P.L. Smiesing uit Utrecht ons een zware pijp liet roken.
Welnu, bont en blauw zag de zaal niet: het aantal aanwezigen viel wat tegen, pijpenrekjes, laat staan pijpenstoppers zijn er in Termei blijkbaar weinig meer, pijpenmakers en -branders al helemaal niet, over wie de inleider een steeds boeiender verhaal, weliswaar zwaar doorspekt met namen en jaartallen, wist te vertellen.
Van jongsaf heeft deze diepdelver P.L.S. naar kleipijpen gezocht om ze - al waren 't meestentijds maar koppen of brokken - als kleinoden angstvallig in beide handen geborgen naar huis te dragen. Van dit avontuur met het breekbare spul kunt u lezen in het fraaie boekwerk van zijn hand, getiteld: *Onder de rook van Utrecht.* Het is deel 14 uit de Stichtse Historische reeks, uitgekomen bij De Walburgpers 1988. Nu bij De Slegte in Utrecht te verkrijgen voor f16,90.
Behalve bij zijn eigen speurwerk en dat van de kleipijpenclub heeft de inleider uitvoerig stilgestaan bij de pijpenfabricage en alles wat daarbij komt kijken, van de aanvoer van de witbakkende klei, de zogenoemde pijpaarde, tot het slijten van de misbaksels toe.
Wist u bijvoorbeeld dat aan toeback suygen eertijds een geneeskundige werking werd toegeschreven en wel door een Dordtse geneeskundige Johan van Beverwijk? De tijden veranderen. Voorts dat vanwege het brandgevaar de pottenbakkers en dus ook de pijpenbranders hun beroep slechts mochten uitoefenen buiten de bebouwde kom. Zo heeft vanaf ongeveer 1400 Lauwerecht, een heerlijkheid ten noorden van de stad Utrecht een heel stel rookgereimakers geherbergd. Kende u trouwens die naam Lauwerecht? Thans is deze buurtschap ingelijfd door en gewoon een versteende woonwijk van de Domstad.
Ook aardig om te vernemen was dat ons omringende grotere plaatsen als Gorkum, Schoonhoven en natuurlijk Gouda pijpenmakersgilden hadden en welke moeiten zij hadden hun ontwerpen en baksels aan de man te brengen, maar dat op den duur Utrecht als een soort magneet het pijpenpleit heeft gewonnen. Vele gouwenaars kwamen dusdoende uit Uitert.
Chauvinistisch als we zijn, deed het ons deugd namen van pijpersgeslachten te horen, die vertrouwd voorkomen, zoals hele geslachten Versluys en de De Graaffen. Over die initialen CV, HV, SV en andere grootheden als DVS (= David van Sorgen, een meester in de rechten, advocaat en notaris, die er een fabriekje bijdeed) wist hij met vuur en verve interessante details te vermelden. Verder maakte hij de aanwezigen duidelijk hoe de vondsten zijn te dateren: o.a. naast die lettercombinaties zijn er gekroonde cijfers of versieringen, zoals vrouwenfiguren, bloemmotieven, een ooievaar of een zwaan. Uiteraard speelt daarbij het materiaal, de modellen en de vorm van de koppen en de steel, als die er al aanzit, een rol bij het vaststellen van tijd en herkomst.
Al met al een boeiende avond: de bezoekers een ervaring rijker en de inleider eveneens een pijpje rijker, dat hij meekreeg van onze medebestuurder, de heer Jack Laroo.

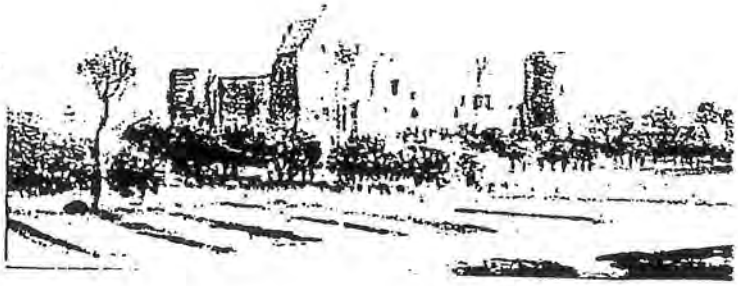

In 1527 (dus 7 jaar na het ontstaan van bovenstaande prent) werd Herlaar bezet door de bisschop van Utrecht: Hendrik van Beyeren. Door bemiddeling van de Hertog van Gelder werd de twist tussen de bisschop en de heer van Vianen bijgelegd.

Weer verliepen 134 jaar waarin veel verbouwd en aangebouwd werd. Het onderhoud haperde en het slot werd een bouwval. Zie de situatie in 1650. Waarschijnlijk bleven plattegrond en grachtenpatroon gelijk. In 1690 was de toestand van de bouwval verergerd zoals uit een beschrijving uit die tijd blijkt. Het was pas in 1730 dat een nieuw HERLAAR voltooid werd. Dat werd een 'LUSTSLOT' genoemd. Er bestaan meerdere afbeeldingen van. Deze komen een volgende keer aan bod.

Haarlem, 8 januari 1997. Peet van Toor

OUDE PRENTEN EN KAARTEN VAN AMEIDE EN TIENHOVEN (10)

In het oude, handgeschreven boek van mr. P.van der Schelling anno 1749 (eigendom van mr. Ph.L.van der Lee te Jaarsveld) staan 2 illustraties die een indruk geven van het Herlaar in de 14-e eeuw. Het gaat om een burcht, omringd door een gracht en voorzien van ronde torens met kantelen:

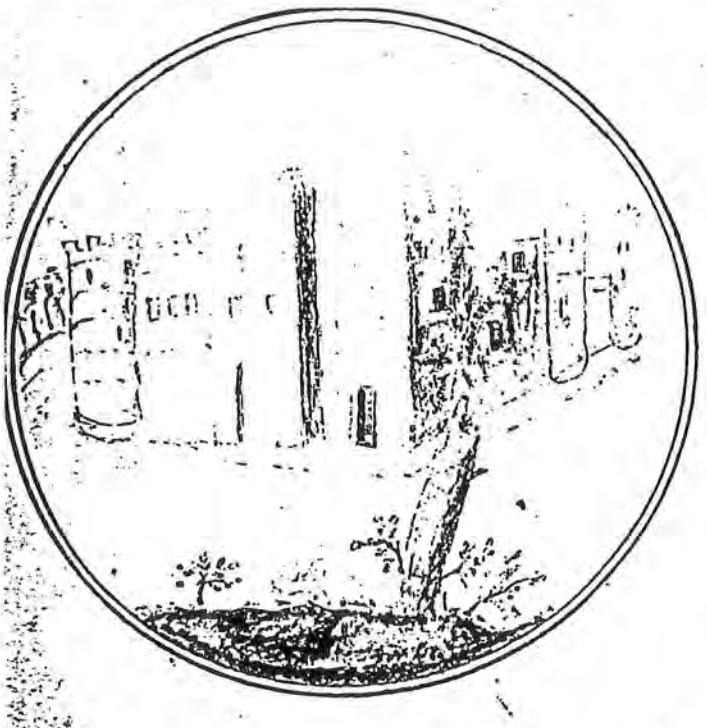

Het Huis van Ameide

Het Slot Herlaar.

In de oorlog tussen de heren van Vianen en Arkel speelt het kasteel te Ameide een rol. De platen hierboven geven een indruk van het gebouw zoals het er stond in de 14-e eeuw, getekend, naar ik aanneem van twee kanten. Anderen gaan ervan uit dat de prenten op verschillende tijdstippen werden gemaakt.

Begin 15-e eeuw kwam *HET HUIS VAN AMEIDE* ofwel *HET SLOT HERLAAR* aan de Bredero's (zie de lezing van de heer J.Heniger uit Vianen in het Nieuwsblad van de hist.ver. Ameide en Tienhoven 1994-2, p.12-18)

De plaat op de volgende bladzijde geeft de situatie weer in 1520, dus ruim een eeuw later. Het gebouw is minder robuust. Wel is er de gracht rondom. Er staat één toren voorzien van kantelen en een puntdak. Het is naar aanleiding van deze prent dat de heer C.J.Hoogland een reconstructie-tekening maakte. Voor dit artikel geef ik de voorkeur aan de ruwe schets voorkomende in het boek van P.van der Schelling. Mogelijk komt de tekening van de heer Hoogland in een komend nummer van dit Nieuwsblad. Ik kreeg het betreffende artikel van Krijn van der Grijn in september 1992. De titel luidt: "Voorouders prins Bernhard bezaten Nederlandse heerlijkheden. BLOEDIGE STRIJD ROND HET SLOT AMEIDE"

HET PONTVEER VAN TIENHOVEN.

De oudste verwijzing naar het veer van Tienhoven die wij tot dusverre hebben kunnen vinden dateert van 1570 en deze komt uit het oudste nog aanwezige Resolutie- en requestenboek van het Dijkarchief van Jaarsveld (pagina 23, nr. 106, portfolio 11), thans te vinden in het streekarchief te Woerden. Het volgende staat daar te lezen:

> Gerrit van Vyanen verclairde bij den eede dat hij als heemraadt gedaen heeft daer toe bij den dijckgraeff gerechtelicke versocht sijnde, hoe dat Bernt Jan Bertsen inwoonder van Jaersvelt op ten XXI sten Januarij omtrent vier ofte vijff vuijren in den avond naer dat die clock in Jaersvelt geslagen was, ende hij deposant besich was mit Gerloff Ariaensz ende sijn huijsvrouw, omme die steeg van het gemeene Lopickerwerck leggende tegen tveer van Thienhoven over toe te maken, soo het water daer over loopen wilde bij hemluijden te peerde gecomen is, ende hem deposant gevraegt wat hij doch wilde doen, daer op hij deposant antwoorde, dat hij de voors. werck beslaen wilde, op dat het water daer niet overlopen en soude, daer op de voors. Bernt Jan Berntsen veel injurien saecken seyde, is dat de pijne weerdt die clocke te slaen, ofte soudt ghij gerne weder een dachgelt hebben, met meer diergelijcke injuriense woorden, seggende mede met schampere woorden, gaet heen ende schiert daer nu een kaa op, daer op hij deposant antwoorde dat sullen wij wel doen sonder u des te vragen.
> Deposant op den XVI de Februari Anno 1570.

Klokkenslag
Dit verschijnsel wordt door W.F.J. den Uyl in De Lopikerwaard, pag 35 en 36 als volgt toegelicht:

> Het was gewoonte de hoogte van de kruin aan te geven in verhouding tot de hoogte van het "klokkenslag", d.i. het langs de rivier gestelde teken, dat oorspronkelijk de waterstand aangaf, waarbij het dijkleger opgeroepen moest worden. Als uitgangspunt diende het klokkenslag aan de Vaart (Vreeswijk). De overige, die op verschillende punten langs de dijk geplaatst waren, wellicht waar thans nog de peilschalen staan, werden naar het klokkenslag aan de Vaart geregeld, met inachtneming van het verhang in de rivier bij hoge waterstanden. Van belang is derhalve de absolute hoogte van het klokkenslag boven A.P. te weten. Wij vonden in het oud-archief een waarschijnlijk omstreeks 1750 opgestelde tabel, die in Rijnlandse maten onder meer enkele bijzonderheden over rivierstanden en dijkhoogten aan de Vaart geeft. Hierop wordt de hoogte van het klokkenslag aldaar gesteld op (bijna) 11 voet 7 duim Rijnlands boven A.P., hetgeen overeenkomt met (bijna) 3,64 m + A.P. In de door ons geraadpleegde rapporten komt men op indirecte wijze ook vrijwel tot dit zelfde resultaat. Waar echter door geen der rapporteurs rekening mee gehouden wordt is het uit de resolutiën van het Lekdijkscollege blijkende feit, dat het klokkenslag in de ons door de bronnen bekende tijd eenmaal is verhoogd, namelijk in 1649. Deze verhoging - van 1 voet - stond in verband met een geleidelijk tot stand gekomen verhoging van de dijkskruin sinds het rampentijdperk 1624-1638, waarin twee doorbraken hadden plaatsgevonden.

In 1604 worden veerpont en veerschuit van Tienhoven wederom genoemd in de bovenvermelde stukken uit het Dijksarchief van Jaarsveld. Dan blijkt dat ten dezen behoeve aan de Jaarsveldse kant van de Lek een betere toegangsweg mag worden

aangelegd ten einde de Gen. Rentmeester van de Heren van Brederode te gerieven. Dat gebeurde als volgt.

COPIJA

Alsoo die Edele Welgeboren Heeren van Brederode Vrijheer tot Vijanen vander Ameijde Thienhoven ende deur sijne Gen. Rent mr. Pijl aende Ed. Bernt Zas Dijckgraeff van de Lopickerweert hadde doen versoecken omme van ons ondersch. Ambachtsheeren Dijckgraven ende Heemraden representerende 't corpus van de voorss. Weert te moghen vercrijghen seeckere uitganc ende toeganc ofte drifte van de hogen dijck nae de Lecke over seeckere uiterwaerden gelegen aende Oostzijde van 't lange hooft over Thienhoven toebehorende 't gemeen lant van de voorseijde weert, alwaer sijne Generale veerschuijt ende ponte bequamelijk soude mogen aen ende aff comen lossen ende laden, gehoort hierop 't advies van de voors. Dijckgraeff die van de gelegentheijt van dien inspectie oculaer genomen, ende sich daer wel volcomenlijcken geïnformeert heeft, ende wij geneijcht sijne omme sijne voors. Gen. te believen, hebben wij in de boven geroerd qualite gegunt ende geconsenteert, sonder eenig restoor de voors. Edelen welgeboren Heeren dat sijne Genaen de Oostzijde van 't selve weerdeken langs die sloot sal mogen maecken als toeganck en de drifte van de hogendijck nae der Lecke in de breette van twee roeden, mits dat daer van vs. sloot gegraven sal worden tusschen die voors. toeganck ofte drifte ende het voors. waerdeken, soo om deselve toeganck te verhogen, als om dat drijvende beesten niet vermengt en sullen worden met de beeste van de bruijcker der selver weerdeken ende dat sijne voors. Gen. den steech beginnende van den hogen dijck nae het voors. weedeken sal soen maecken diendende tot eenen bequamen op ende affganck, ende mits dat de selve sal worden onderhouden als naer behooren, ende dit alles bij provisie ende gedurende dese onse vergunninge ende consent tot onse wederseggen. In oirconde hebben wij in de bovengeroerde qualite dese bij Donatus van Duijsel, als Secretaris van de Lopickerweert doen behantteijkenen ende subsigneren op den X den November Anno vier ouden stijle. Onderstont ter ordonnantie van de Ed. Heeren Ambachtsheeren Dijckgraeffen ende Heemraden, voors wat lager stont bij mij gecollationeert tegen die minute geschreven bij de eijgene handt van Donatus van Duijsel mijnen vader zaliger, is dese daer mede accorderende bij mij-
Ende was ondert. W. van Duijsel.

De oorspronkelijke tekst luidde: Richting Schoonhoven – Lopik – Polsbroek – Benschop – Oudewater – Gouda.

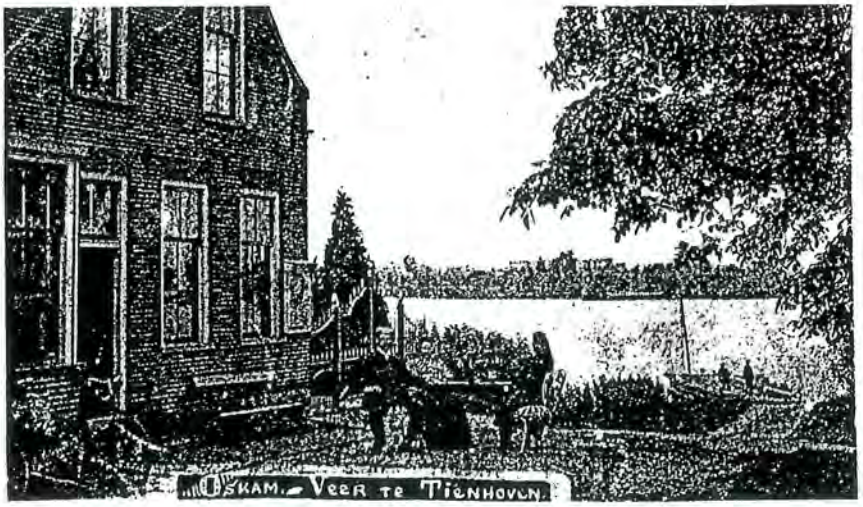

De geschiedenis van deze Veerweg onder Jaarsveld kunnen we bij W.J.F. den Uyl, de Lopikerwaard, pagina 508 nog verder aantreffen:

> *Gemeent (Veerweg naar Tienhovense veer)*
> Een derde weg in Jaarsveld, die aan het gemeneland van Lopik toebehoorde, was die, welke de latere Rolafweg verbond met het Tienhovense veer. Laatstgenoemde weg was aangelegd op de Zijduwe, de polderkade die Vogelzang en Wiel scheidt en die oorspronkelijk de Opweg heette. In verband hiermee werd de buitendijks gelegen Veerweg soms eveneens Opweg genoemd.
> In 1599 oorkondden de drost-schout van Jaarsveld en Philips, graaf van Buren, vrijheer van Jaarsveld, alsmede de burgemeesters van Vogelzang en Wiel, dat zij "mitsgaders de gecommitteerden van de nieuwe sluis en molen ook met consent en believen van de geërfden en gemene buren van voorsz. polders", voor zich en hun nakomelingen in eeuwige erfhuur hadden genomen en ontvangen van schout en gemeenland van Lopik hun gemenelands uitweg naar het veer van Tienhoven, met het westwaarts daarvan gelegen land, tot zover het eigendomsrecht van het Lopikse gemeneland strekte, tegen een jaarlijks te betalen bedrag van 12 gld. van 40 groten Vlaams het stuk.
> De schout en het gerecht van Lopik zouden jaarlijks schouw op de weg hebben, en zij behielden het recht om uit het buitenlandse land zand en aarde te halen.
> Sedert 1782 pachtten genoemde polders ook "de Gemeend bij de Voormolen van Jaarsveld", onder de jurisdictie van Tienhoven, en betaalden daarvoor het gemeneland van Lopik jaarlijks 5 gld. Dit bedrag alsmede de zoëven genoemde 12 gld. worden nog altijd aan het waterschap Lopik uitgekeerd.
> Omstreeks het jaar 1618 ontstond er onenigheid tussen Lopik en Johan van Vianen over de eigendom van een nabij het veer gelegen uiterwaard, maar een in genoemd jaar gesloten vergelijk hiep dit verschil uit de wereld.

Op te merken valt dat het "Huis te Herlaar" tussen Ameide en Tienhoven, zo prominent aanwezig op oude kaarten, geen verwachtingen hoeft te wekken op het vinden van oude archieven, die een licht zouden kunnen werpen op het ontstaan van het veer te Tienhoven. Immers, zoals wel blijkt uit de afzonderlijk gegeven geschiedenis van dit Huis was Herlaar al heel lang uitgespeeld als centrum van adellijk beheer door het uitsterven van dit geslacht en het overgaan van de bezittingen en rechten aan de Vianens en via hen aan de Brederodes.
Bij erfenis en verkoop van heerlijke rechten behoren retro-akten te worden meegeleverd. Mogelijk zouden die nog wat meer licht op de oorsprong van het veer kunnen werpen.
Een onderzoek in het gemeentearchief van Rotterdam, waar het familiearchief van Franciscus van der Hoeven berust, - in de 18-eeuw ook enige tijd in het bezit van de rechten op het veer van Tienhoven -, leverde in dit opzicht niets op. Uit andere desbetreffende familiearchieven zou eventueel toch nog iets gevonden kunnen worden. Voor berichten daarover houd ik mij gaarne aanbevolen.

J.P. Veerman

der benoodigde bijdragen van Gemeenten en Polders voor de ontworpen Spoorwegen in Z.W. Utrecht, Krimpenerwaard en Alblasserwaard, buiten de lijn Gouda—Montfoort—Utrecht

15.

Anno 1926

GEMEENTEN.	AANTAL INWONERS.	BEDRAG p/INW.	GEVRAAGD SUBSIDIE.
Rotterdam	450.000	ƒ 2	ƒ 900.000
Krimpen a/d IJssel	3.600	,, 33	,, 120.000
Krimpen a/d Lek	2.800	,, 33	,, 90.000
Alblasserdam	6.000	,, 33	,, 200 000
Oud-Alblas	1.300	,, 20	,, 25.000
Lekkerkerk	4.100	,, 33	,, 135.000
Nieuw Lekkerland	3.600	,, 33	,, 120.000
Papendrecht	4.500	,, 10	,, 45.000
Dordrecht	50.000	,, 2	,, 100.000
Utrecht	125.000	,, 3	,, 300.000
IJsselsteijn	4.400	,, 28	,, 120.000
Vreeswijk	3.000	,, 10	,, 30.000
Vianen	3.400	,, 33	,, 100.000
Hagesteijn	1.000	,, 20	,, 20.000
Everdingen	1.100	,, 10	,, 11.000
Schoonrewoerd	1.000	,, 10	,, 10.000
Hei- en Boeikop	600	,, 20	,, 12.000
Leerbroek	780	,, 20	,, 15.000
Nieuwland	570	,, 33	,, 18.000
Ameide	1.760	,, 33	,, 50.000
Meerkerk	1.600	,, 33	,, 50.000
Tienhoven	400	,, 33	,, 12.000
Noordeloos	1.200	,, 33	,, 40.000
Hoornaar	600	,, 33	,, 20 000
Hoogblokland	700	,, 10	,, 7.000
Gorinchem	12.000	,, 10	,, 120.000
Benschop	1.800	,, 33	,, 60.000
Lopik	1.660	,, 33	,, 50.000
Polsbroek	900	,, 33	,, 30.000
Vlist	500	,, 33	,, 15.000
Jaarsveld	1.650	,, 33	,, 50.000
Schoonhoven	5.000	,, 10	,, 50.000
Ottoland	600	,, 33	,, 20.000
Goudriaan	600	,, 33	,, 20.000
Langerak	1.900	,, 33	,, 60.000
Nieuwpoort	600	,, 33	,, 20.000
Groot Ammers	1.500	,, 33	,, 50.000
Streefkerk	1.800	,, 33	,, 60.000
Brandwijk	900	,, 33	,, 30.000
Molenaarsgraaf	600	,, 33	,, 20.000
Bleskensgraaf	1.000	,, 33	,, 30.000
Wijngaarden	400	,, 33	,, 13.000
Sliedrecht	12.700	,, 10	,, 125.000
Ouderkerk a/d IJssel	3.300	,, 33	,, 100.000
Berkenwoude	800	,, 33	,, 27.000
Bergambacht	3.400	,, 10	,, 30.000
Gouda	25.000	,, 3	,, 75.000
			ƒ 3.605.000
		Polders...	,, 395.000
		Te zamen...	ƒ 4.000.000

Ontworpen
in Zuid-west Utrecht, Krimpe

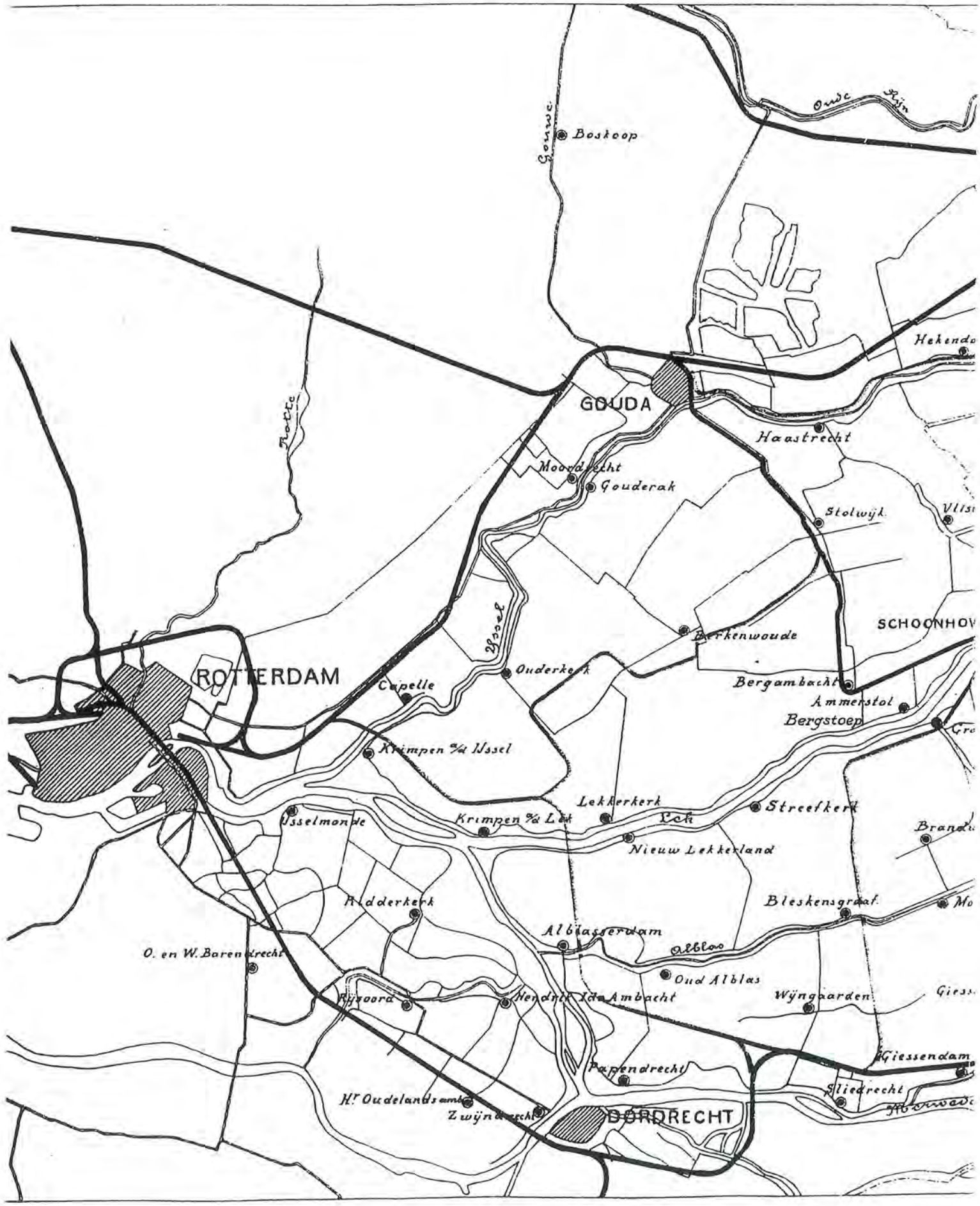

oorwegen
erwaard en Alblasserwaard.

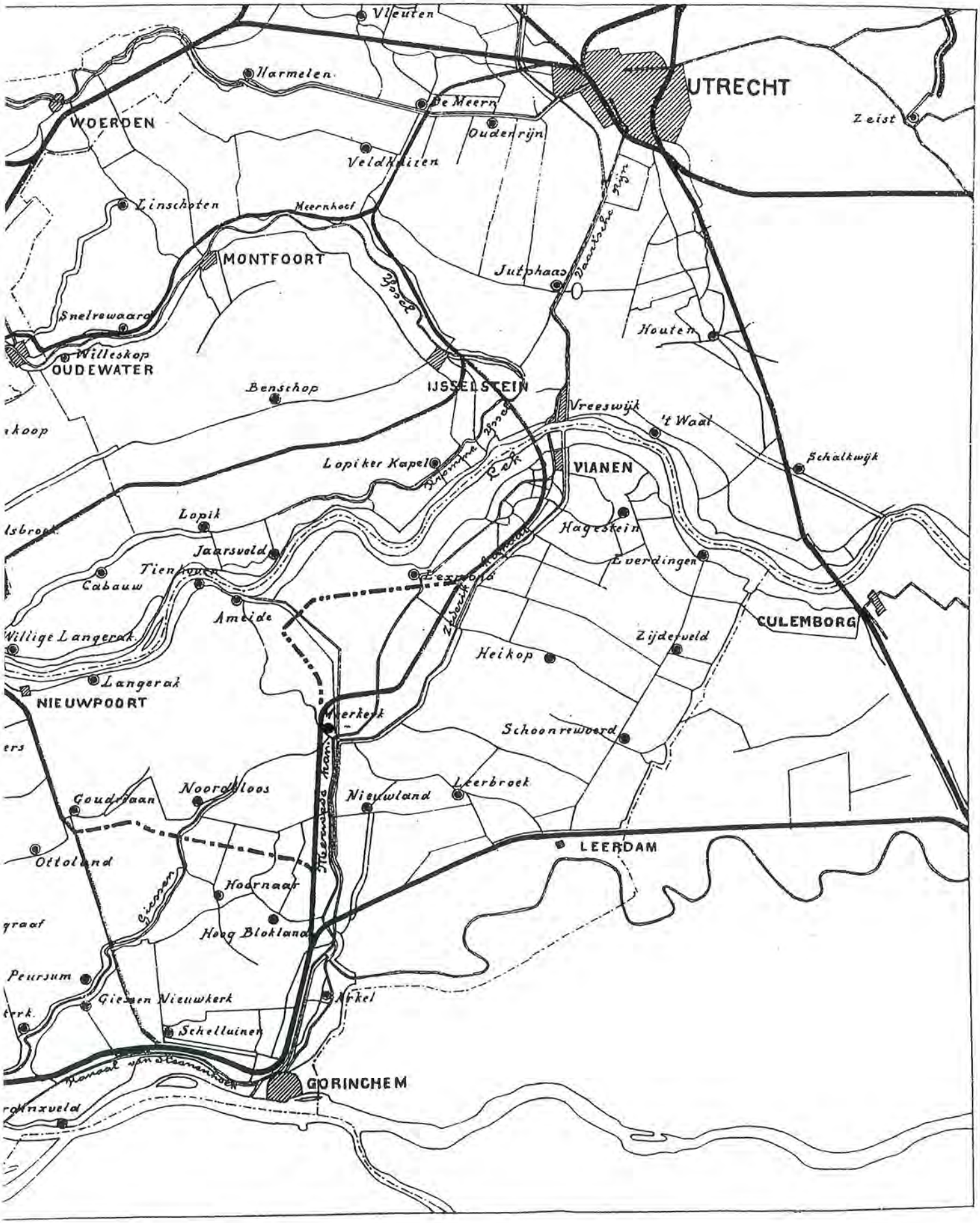

ERTROUWELIJK.

GEMEENTE TIENHOVEN (Z.-H.)

13/6.

IDERWERP:

OORWEGVERBINDING.

TIENHOVEN, 1 April 1947.

Correspondentie voor de Gemeente Tienhoven (Z.-H.) bij Ameide s.v.p. te adresseeren aan den Burgemeester van Tienhoven (Z.-H.) te Ameide.

Naar aanleiding van Uw schrijven d.d. 31 Maart 1947 betreffende het projecteeren van een spoorlijn: Utrecht-Breda, deel ik U mede,dat deze spoorlijn reeds geprojecteerd werd ongeveer 30 jaren geleden en sindsdien werd hier steeds weer gesproken over een spoorlijn,doch tot op heden is deze nimmer tot stand gekomen.

Nu vraagt U er weer naar,dat is wel Uw goed recht,doch ik heb er weinig vertrouwen in,dat in de naaste toekomst een en ander te verwezenlijken is. De verkeersbrug te Vianen ligt reeds 2 jaren in de rivier en nu zou niet alleen die brug moeten gemaakt worden,doch ook daarbij nog de eventuele brug bij Ameide,wat in de tegenwoordigen tijd wel moeilijkheden met zich mede zal brengen.

Het spreekt echter vanzelf,dat de gemeenten Ameide en Tienhoven buitengewoon belangstellen in een verbindingsweg per spoor en de beide gemeenten zullen daarmede zeker gebaat zijn.

De gemeente Ameide is een fabrieksplaats in het klein,het voornaamste middel van bestaan is in hoofdzaak de manden-industrie, en het wil mij voorkomen,dat de verschillende ondernemers zeker veelvuldig gebruik zullen maken van het vrachtvervoer. De meeste manden, welke hier gemaakt worden vinden hun afzetgebied in de vischplaatsen, zooals Ijmuiden en Muiden.

Momenteel rijden hier goede autobussen,doch een trein met een directe verbinding op Utrecht en Gorinchem zou veel gemakkelijker en vlugger gaan,gezien men nu de omweg over Vianen moet maken.

De Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden zouden voor een groot gedeelte van deze verbinding profiteeren, mede voor wat betreft het marktbezoek,ziekenhuisbezoek naar Utrecht, forensenverkeer.

Zooals reeds eerder opgemerkt, zal het vervoer van de industrieele producten,, en ook de agrarische producten, vee enz. m.i.z. in hoofdzaak per spoor vervoerd worden in de naaste toekomst.

Het is mij dan ook onbegrijpelijk dat men bij den aanleg der spoorwegen, de verbinding Utrecht - Gorinchem - Breda, via Ameide geheel over het hoofd heeft gezien,wat een rechtstreeksche verbinding tusschen het Noorden en Zuiden zou beteekend hebben,waardoor het nu bestaande traject aanzienlijk bekort had kunnen worden.

In verband met het bovenstaande moge ik U dan ook adviseeren het door U geprojecteerde traject Utrecht-Benschop-Geertruidenberg-Breda, via Ameide en Tienhoven,indien eenigszins mogelijk spoedig tot stand te brengen.

De Burgemeester van AMEIDE en TIENHOVEN(ZH),

N
VINEDERLANDSCHE MIJ. TOT
PLOITATIE VAN SPOOR-EN
AMWEGEN

TRECHT.-
hoolstraat 37bis.

WIE HELPT ONS VERDER?

Ja, wie helpt ons aan nog meer spulletjes voor de reeds aangekondigde tentoonstelling over Termeise en Tienhovense branden?
U weet wel: het is 24 april vijftig jaar geleden dat er in Tienhoven een grote brand heeft gewoed, die een tiental gezinnen dakloos maakte. Aan deze vreselijke gebeurtenis willen wij op gepaste wijze aandacht besteden. Met die 'wij' zijn bedoeld de Historische Vereniging en de Vrijwillige brandweer van Ameide-Tienhoven.
Plaats en tijd? Over het laatste moet nog nader overlegd worden; de plek is bekend: naar goede gewoonte wordt dit 'Open Vensters'.
We willen het geheel niet beperken tot die ene vuurzee; de kerkbrand van 1953 nemen we tevens mee en welke dan maar ook. Daarnaast heeft de werkgroep 'stofneuzen' uit het Zederik-archief van alles opgedoken wat met brand, brandweer,-instructies ofte reglementen ende -voorschriften, etcetera van doen heeft gehad in onze tweeëenheid in de loop der eeuwen. Daarnaast heeft de Brandweer zelf ook oudere zaken die ooit dienst gedaan hebben, om tentoon te stellen. U ziet dus dat we al wel het een en ander hebben, maar opzet-commissie wil met een nog completer en nog actueler expositie voor de dag komen. Moedgevend is dat er op de oproep gedaan in het vorige Nieuwsblad is gereageerd, maar er moet best meer zijn, meent de commissie. Wat deze speciaal zoekt, zijn bijdragen in de vorm van fotomateriaal, krantenknipsels, spul aangetast of amper uit het vuur gered, ooggetuigenverslagen, schriftelijk of mondeling, of anekdotes.
Wat dat laatste aangaat: het bestuur wil ook een speciale uitgave, bijvoorbeeld van zijn Nieuwsblad, daaraan wijden.
We houden 't nu kort. We zouden al uitgebreid kunnen vertellen over wat twee eeuwen terug een ieder in huis had aan 'leere emmers, brantleeren, haaken, lantaarnen en diergelijken' om paraat te zijn, als de klok klepte. Dat doen wij bij dezen: nu is het uw beurt om uw emmertje door te geven en uw bijdrage te leveren. Help ons uit de brand door verhalen en vondsten te bezorgen bij onderstaande adressen. Deze inbreng wordt dan brandvrij t/m de expositie bewaard. Uiteraard kunt u ook contact opnemen met enige commissieleden als de heer C. van der Grijn, Aaksterveld 1, tel. 601764 of het secretariaat van de Historische Vereniging: Hazelaarlaan 21, tel. 602535.

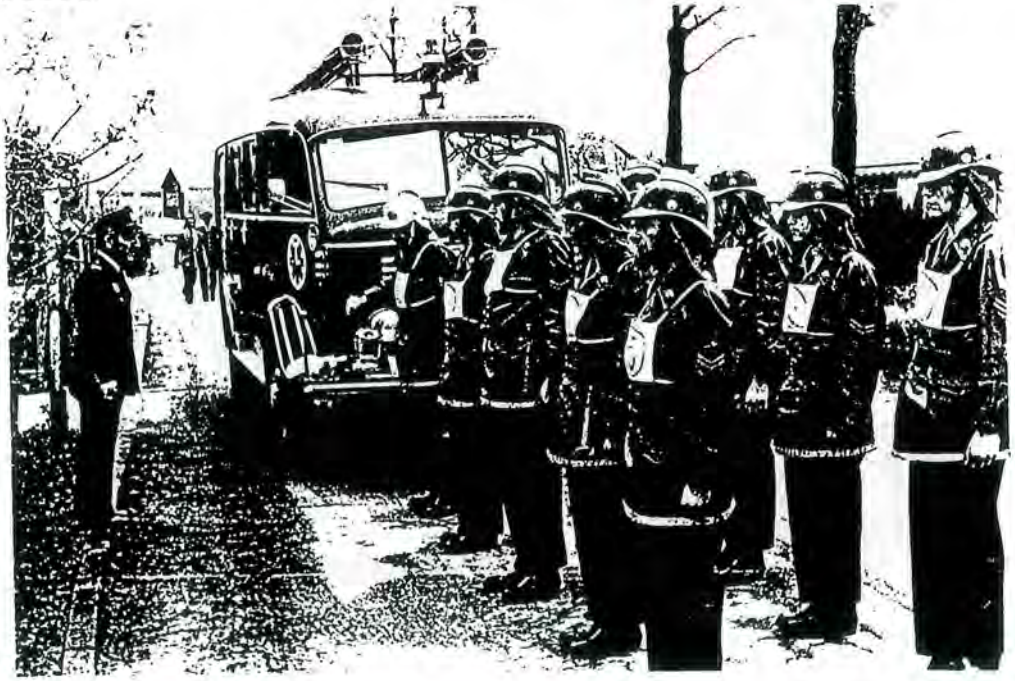

ELFSTEDENTOCHT

Al voert de weg langs elf steden
Al kent het ijs oneffenheden
De zege wacht, en ik beknok 'm.
Daar is Dokkum.

De kont omhoog, het hoofd wat lager
Ach,jij wint nooit wat, zei m'n zwager
Wat is die vent een zaniker.
Kijk, Franeker.

En zo passeer ik ongehavend
De krabbelaars die gisteravend
laatdunkend aan de bar hingen.
Hee, Harlingen.

En kijk me gaan en kijk me zwenken
Ze mogen werkelijk niet denken
Dat ik alleen maar voor de lol start.
En daar is Bolsward.

Ik zie de camera's wel draaien
Maar ik verdraai 't om te zwaaien
Naar kijkers in Geleen of Gorcum
Want daar is Workum.

De vijfde stad - en blijven glijden
De dunne plekken slim vermijden
En op de juiste winden hopen.
Hindelopen.

Een korte stop, een kleine stempel
En snel weer verder, ja warempel
Geen flard van 'n minuut verloren.
Hoi, Stavoren.

En nu niet kijken naar de vrouwtjes
Maar sterk zijn en bedacht op foutjes
En sneller dan mijn tochtgenoten.
Daar is Sloten.

In volle looppas soepel klunen
Onder applaus van de tribune
Mijn god, hier is de wind het steilst.
Maar daar ligt IJlst.

En droom ik nu dat ik voorop lig
Dat ik, dat ik alleen aan kop lig
Dat kan haast niet, bedenk ik bleek.
Jawel hoor, Sneek

De tiende plaats, nog één etappe
Nog eventjes naar adem happen
Dan kom ik bij de finish aan.
Koog aan de Zaan.
Koog aan de Zaan?
Dan is er toch iets fout gegaan!

Ivo de Wijs

SCHOUWEN EN AKEN

EEN VERDWIJNEND BEELD IN DE POLDERS

Bouw en gebruik van schouwen en aken in de Alblasserwaard, Krimpenerwaard, Lopikerwaard en de Vijfheerenlanden

Walter van Zijderveld

STICHTING PUBLIKATIES
ALBLASSERWAARD
EN VIJFHEERENLANDEN

U kunt het boek SCHOUWEN EN AKEN bestellen met een voorintekenkorting van ƒ 5,00, zodat u maar ƒ 32,50 betaalt. U moet het boek dan voor 15 april 1996 bestellen.
Bestellen doet u door een bedrag van ƒ 32,50 over te maken op Rabobankrekening 3250.43.647 of girorekening 5856016 ten name van de Stichting Publikaties Alblasserwaard en Vijfheerenlanden te Gorinchem.

Inwoners van de Alblasserwaard, de Krimpenerwaard, de Lopikerwaard en de Vijfheerenlanden krijgen bij voorintekenen het boek na verschijning gratis thuisbezorgd.

Als u niet in een van deze gebieden woont, kunt u het boek na verschijnen thuisgestuurd krijgen als u ƒ 10,00 per exemplaar wegens porto en verpakking extra overmaakt.